

Najnovejši trendi na področju zaposlovanja za določen čas: rast zaposlovanja, plače in prehodi med zaposlitvami

Povzetek

Uvod

V tem poročilu je predstavljeno splošno stanje na področju zaposlovanja za določen čas v EU 27 (Hrvaška ni vključena). Vzporeja nedavni razvoj na področju zaposlovanja za določen čas pred gospodarsko krizo in po njej, pri čemer uporablja podatke iz raziskave o delovni sili v EU za obdobje od leta 2001 do leta 2012. V poročilu je na podlagi podatkov iz sklopov ankete o strukturi plač iz let 2010 in 2006 izračunana razlika v plačah med zaposlenimi za določen in nedoločen čas ter opravljena inovativna empirična analiza razlike v plačah v podjetjih. Proučuje tudi prehode zaposlenih za določen čas v zaposlitve za nedoločen čas in brezposelnost na trgu dela, pri čemer uporablja statistične podatke EU o dohodku in življenjskih pogojih za obdobje med leti 2006 in 2012.

Ozadje politike

Povečanje strukturne brezposelnosti in globalne konkurence v osemdesetih letih prejšnjega stoletja je privedlo do zahtev po večji prožnosti na trgih dela, zato so bile uvedene reforme zakonodaje o varnosti zaposlitve. Zaradi tega pa se je v številnih evropskih državah v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja povečalo zaposlovanje na podlagi pogodb za določen čas. Ta trend se je v prejšnjem desetletju nadaljeval v številnih državah, ki so uvedle reforme zakonodaje o varnosti zaposlitve, namenjene enostavnejši uporabi pogodb za določen čas. Nekatere od teh reform so povzročile zaskrbljenost zaradi segmentacije na evropskih trgih dela, saj so številne države sprejele dvostopenjske reforme zakonodaje o varnosti zaposlitve, pri čemer so poenostavile uporabo pogodb za določen čas, predpisi glede zaposlitve za nedoločen čas pa so ostali v veliki meri nespremenjeni.

Ključne ugotovitve

- Število zaposlitev za določen čas se je v EU 27 med letoma 2001 in 2012 povečalo za 25 %, medtem ko se je število zaposlitev za nedoločen čas povečalo za 7 %. Obsegalo je skoraj 4,5 milijona od 14,5 milijona neto povečanja števila zaposlenih, stopnja zaposlenosti za določen čas pa se je z 11,2 % povečala na 12,8 %. Največji delež absolutnega povečanja zaposlenosti za določen čas v EU 27 je bil opazen na Poljskem, v Nemčiji, Italiji, Franciji in na Nizozemskem, medtem ko se je zaposlenost za določen čas znižala v tretjini držav članic, najbolj v Španiji.
- Stopnji zaposlenosti za določen in nedoločen čas sta se v EU med letoma 2008 in 2012 zniževali podobno hitro, vendar se je v tem obdobju v številnih evropskih državah število pogodb o zaposlitvi za določen čas povečalo, število pogodb za nedoločen čas pa se je zmanjšalo.
- Delodajalci v EU 27 zaradi slabih gospodarskih možnosti precej višji delež novo zaposlenih oseb zaposlujejo na podlagi pogodb za določen čas (do 50 % med letoma 2010 in 2012 v primerjavi s 40 % leta 2002). Ta delež je v Španiji in na Poljskem leta 2012 znašal okrog 80 %.
- Verjetnost zaposlitve na podlagi pogodbe za določen čas je večja za zaposlene z nižjo stopnjo izobrazbe, tujce, zaposlene s krajšim delovnim časom ter tiste, ki delajo v kmetijstvu in nekaterih storitvenih sektorjih. Poleg tega je precej višja med mladimi zaposlenimi, vendar se zdi, da je starost, čeprav je pomembna pri napovedovanju pogostosti zaposlitev za določen čas, manj odločilen dejavnik v državah srednje in vzhodne Evrope kot drugod. Zaradi izkušnje z brezposelnostjo se povečajo možnosti za poznejšo zaposlitev na podlagi pogodbe za določen čas, število takih primerov pa je zaradi gospodarske krize še naraslo.
- Zaposleni za določen čas v 19 državah članicah, ki so bile v celoti zajete v anketi o strukturi plač, v povprečju zaslužijo 19 % manj od zaposlenih za nedoločen čas. Za zaposlene za določen čas je

značilna negativna razlika v plačah v vseh teh državah razen v Estoniji, pri čemer je razlika v Luksemburgu, na Poljskem, Nizozemskem, Portugalskem in Madžarskem višja od 30 %. Ta razlika v plačah je višja v državah z višjimi stopnjami zaposlenosti za določen čas, kar kaže na segmentacijo trga dela. Negativna razlika v plačah, ki je značilna za zaposlene za določen čas, se razlikuje glede na višino plač. Najvišja je na dnu dohodkovne porazdelitve, vendar se s povečanjem plač zmanjšuje, med visoko plačanimi zaposlenimi pa je celo pozitivna.

- Pri pregledu drugih dejavnikov, ki vplivajo na plačo (kot sta stopnja izobrazbe in gospodarski sektor), se evropsko povprečje prilagojene razlike v plačah, ki v slabši položaj postavlja zaposlene za določen čas, zniža na 6 %. Ta prilagojena razlika v plačah obstaja v vseh državah razen v treh baltskih državah in Romuniji, v katerih je razlika pozitivna. V večini držav obstaja razlika celo med zaposlenimi s kratkim trajanjem zaposlitve, kar kaže, da nižje plače za zaposlene za določen čas niso samo posledica krajšega trajanja njihovih zaposlitev.
- V vseh državah razen v Litvi obstaja tudi neprilagojena negativna razlika v plačah, povezana z začasnim statusom v povprečnem podjetju. Kljub temu je ta razlika, ki znaša 14 %, manjša od zgoraj navedene neprilagojene skupne razlike v plačah v višini 19 %. V večini držav (zlasti v Franciji, Grčiji, na Poljskem, v Španiji in Litvi) je razlika v plačah znotraj podjetij manjša. To pomeni, da so nižje plače zaposlenih za določen čas posledica razlik v plačilu znotraj podjetij in med njimi, kar potrjuje teorijo dvojnega trga, ki navaja, da obstaja večja verjetnost, da zaposleni za določen čas delajo v podjetjih, ki plačujejo sorazmerno nižje plače.
- Analiza na ravni podjetja kaže, da se razlika v plačah znotraj podjetij zmanjša, kadar so podjetja pod javnim nadzorom ali zaposlujejo višji delež žensk, medtem ko se poveča, kadar podjetja zaposlujejo višji delež zaposlenih za določen čas, kar je morda posledica notranje segmentacije trga dela na ravni podjetja.
- Stopnja prehodov v brezposelnost je v vseh državah višja med zaposlenimi za določen čas kot zaposlenimi za nedoločen čas. Od začetka krize se je ta razlika znatno povečala. Stopnja

prehodov s pogodbe za določen čas na pogodbo za nedoločen čas se je na ravni celotne EU z 28 % med letoma 2005 in 2006 zmanjšala na 20 % med letoma 2011 in 2012. V zadnjem navedenem obdobju je stopnja znašala manj kot 20 % v Franciji, na Nizozemskem, v Španiji, Grčiji, Italiji in na Poljskem, pri čemer so za vse te države značilne sorazmerno visoke stopnje zaposlenosti za določen čas, kar ponovno kaže na segmentacijo trga dela.

Sklepne ugotovitve

Relativni pomen zaposlitev za določen čas se je med letoma 2001 in 2012 v EU 27 še naprej povečeval. Ta trend sicer ni bil enako razširjen v vseh državah članicah, temveč je postal bolj homogen od začetka krize, delodajalci pa nove delavce v zadnjih letih vse bolj zaposlujejo s pogodbami za določen čas.

Zaposleni za določen čas na splošno zaslužijo manj kot njihovi kolegi, ki so zaposleni za nedoločen čas. V večini držav se pojavlja negativna razlika, ki v slabši položaj postavlja zaposlene za določen čas, in sicer tudi pri pregledu drugih dejavnikov ali omejitvi vzorca na zaposlene s kratkim trajanjem zaposlitve.

Več ugotovitev kaže na obstoj segmentacije na številnih evropskih trgih dela. Razlika v plačah je običajno večja v državah z višjimi stopnjami zaposlenosti za določen čas. Poleg tega zaposleni za določen čas zaslužijo manj kot njihovi kolegi v istem podjetju, ki so zaposleni za nedoločen čas, čeprav je razlika manjša, kar kaže, da je del skupne razlike v plačah posledica razlik v plačilu med podjetji. S tem se potrjuje napoved teorije dvojnega trga, da obstaja večja verjetnost, da zaposleni za določen čas delajo v podjetjih, ki plačujejo nižje plače, ter pojasnjuje, zakaj je skupna razlika v plačah običajno večja v državah z visokimi stopnjami zaposlenosti za določen čas.

Dejstvo, da so prehodi s pogodb za določen čas na pogodbe za nedoločen čas manj pogosti v državah z višjo stopnjo zaposlenosti za določen čas, prav tako kaže na segmentacijo trga dela. Poročilo vzbuja pomisleke v zvezi z možnostmi poklicnega napredovanja zaposlenih za določen čas, zlasti glede na trenutne razmere na trgu dela. V zadnjih letih prehodi v brezposelnost postajajo vse bolj pogosti, tisti v zaposlitev za nedoločen čas pa vse težji, zato se postavlja vprašanje, do kolikšne mere pogodbe za določen čas omogočajo poklicno napredovanje.

Dodatne informacije

Poročilo z naslovom *Recent developments in temporary employment: Employment growth, wages and transitions* (Najnovejši trendi na področju zaposlovanja za določen čas: rast zaposlovanja, plače in prehodi med zaposlitvami) je na voljo na spletnem naslovu: <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Za dodatne informacije se obrnite na uradnika za raziskave Carlosa Vacasa Soriana na e naslovu: cva@eurofound.europa.eu.